

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра журналістики та політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОПАГАНДА У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

Галузь знань	<u>06 «Журналістика»</u> <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> <u>29 «Міжнародні відносини»</u> <u>03 «Гуманітарні науки»</u> <u>01 «Освіта»</u>
Спеціальність	<u>052 «Політологія»</u> <u>291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»</u> <u>061 «Журналістика»</u> <u>032 «Історія та археологія»</u> <u>014.03 «Середня освіта. (Історія та громадянська освіта. Правознавство)»</u>
Розробник	Анна СОЛОВЙОВА
Завідувач кафедри розробника	Тетяна СИДОРЕНКО
Гарант освітньої програми спеціальності 052 «Політологія»	Тетяна ЛУШАГІНА
Завідувач кафедри спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	Олександр ШЕВЧУК
Завідувач кафедри спеціальності 032 «Історія та археологія»	Ірина МІРОНОВА
Гарант освітньої програми спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	Ірина ГАБРО
Гарант освітньої програми спеціальності 061 «Журналістика»	Тетяна СИДОРЕНКО
Гарант освітньої програми спеціальності 032 «Історія та археологія»	Яна ГАРГАУН
Гарант освітньої програми спеціальності 014.03 «Середня освіта. (Історія та громадянська освіта. Правознавство)»	Владислав ПАРХОМЕНКО
Декан факультету політичних наук	Анастасія ХМЕЛЬ
Начальник НМВ	Євгенія ПОСТИКІНА

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Галузь знань	06 «Журналістика» 05 «Соціальні та поведінкові науки» 29 «Міжнародні відносини» 03 «Гуманітарні науки» 01 «Освіта»	
Спеціальність	061 «Журналістика» 052 «Політологія» 032 «Історія та археологія» 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» 014.03 «Середня освіта. (Історія та громадянська освіта. Правознавство)»	
Рівень вищої освіти	Бакалавр	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	2 курс	
Навчальний рік	2025-2026 н .р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	3	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	лекції	16
	семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	16
годин самостійної роботи студентів	58	
Відсоток аудиторного навантаження	36%	
Мова викладання	Українська	
Форма підсумкового контролю	Залік	

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Дисципліна «Пропаганда у сучасному медіапросторі» вивчається студентами денної форми навчання упродовж 3 семестру. Дисципліна актуальна для студентів українських університетів у контексті військової агресії росії проти України і суспільно-політичної ситуації в цілому. До вивчення запропоновані такі тематичні блоки: поняття пропаганди та дезінформації в медіа; пропаганда як вид масових комунікацій; інструменти пропаганди в сучасних медіа, а також види та засоби пропагандистського впливу; роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни; вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства; основні пропагандистські моделі комунікації ХХ ст.; мова ненависті (ворожнечі): особливості визначення, функції та види, а також використання мови ненависті у ЗМІ; передумови формування російської пропаганди; основні пропагандистські кампанії росії під час повномасштабного вторгнення в Україну; наративи російської пропаганди в українському медійному просторі в контексті утвердження європейських цінностей; пропаганда в сучасній Україні, а також контрпропаганда як спосіб нейтралізації пропагандистського впливу та ін.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Пропаганда у сучасному медіапросторі» – виробити на теоретичному і практичному рівні знання про особливості сучасної пропаганди, типологію, функції, історичні етапи розвитку пропаганди, основні технології, а також опанувати методи подолання пропагандистських впливів шляхом контрпропаганди, виробити навички аналізу пропагандистських і контрпропагандистських кампаній, вивчити способи протидії пропаганді в сучасному світі, методи попередження інформаційних загроз.

Отже, **завданнями** дисципліни «Пропаганда у сучасному медіапросторі»:

ознайомити студентів зі специфікою пропаганди, її історією;

навчити студентів визначати головні етапи розвитку пропаганди у світі, аналізувати пропагандистські і контрпропагандистські технології в авторитарних, тоталітарних та демократичних країнах;

пояснити техніки пропаганди у системі сучасної комунікації; висвітлити провідні теорії, моделі пропаганди;

ознайомити студентів із засадничими принципами контрпропаганди;

створити умови для формування умінь та навичок пропагування соціально значущих фактів;

стимулювати набуття навичок розрізнення маніпулятивних прийомів і технік, спрямованих на дестабілізацію України, окремих регіонів, погіршення іміджу тощо.

2.2. Передумови для вивчення дисципліни

Курс «Пропаганда у сучасному медіапросторі» покликаний ознайомити майбутніх фахівців з явищем пропаганди та її функціональними засадами як комунікаційної технології в сучасному інформаційному просторі, а також практичної зорієнтованості їх в системі професійних знань.

Матеріал курсу також органічно пов'язаний з іншими спеціалізованими курсами, серед яких:

- «Філософія»;
- «Журналістський фах»;
- «Політологія (у сфері політичної журналістики)».

2.3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

~ зміст понять «комунікація», «маси», «пропаганда», «стратегічні комунікації», «маніпуляція», «комунікаційні технології», «стратегія», «тактика» та чітко оперувати низкою інших термінів в сфері професійної діяльності;

~ механізм та складники реалізації пропаганди;

~ моделі та типи пропагандистської комунікації;

~ технології та методи пропаганди;

~ специфіку організації пропагандистські кампанії;

~ правила аналізу пропагандистської комунікації.

вміти:

~ осмислювати сучасні тенденції реалізації пропаганди;

~ визначати засади пропагандистських практик в сучасному інформаційному просторі;

~ виявляти моделі та типи пропаганди в зразках комунікацій;

~ визначати методи організації пропагандистських комунікацій;

~ аналізувати пропагандистську комунікацію.

володіти:

- навичками критичного оцінювання медіаконтенту для виявлення елементів пропаганди, упередженості та маніпуляції;
- розуміти роботу медіа та техніки, що використовуються для впливу на громадську думку, а також вміти розрізняти інформацію, дезінформацію та пропаганду;
- знати історичні, політичні і культурні контексти, в яких використовується пропаганда, для розпізнавання її мотивів та цілей;
- мати здатність оцінювати етичні наслідки пропаганди та її вплив на суспільство, формуючи відповідальний підхід до споживання і створення медіаконтенту;
- вміти проводити дослідження, щоб простежити походження медійних повідомлень, зрозуміти їхнє поширення та оцінити їхній вплив на різні аудиторії;
- розвивати ефективні комунікативних навичок для протидії пропаганді за допомогою фактів, чітких і переконливих аргументів;
- навичками роботи з цифровими інструментами та платформами, що використовуються для поширення пропаганди, а також стратегіями її виявлення та протидії;
- вміти розробляти стратегії для протистояння пропаганді та навчати інших розпізнавати і протидіяти маніпулятивним практикам у медіа;
- навичками інтеграції знань з різних галузей, таких як психологія, соціологія, політологія та медіазнавство, для розуміння складної природи пропаганди.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1.	Поняття пропаганди та дезінформації в медіа. Пропаганда як вид масових комунікацій	2	2	8
2.	Інструменти пропаганди в сучасних медіа. Види та засоби пропагандистського впливу	2	2	8
3.	Роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни. Вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства	2	2	8
4.	Основні пропагандистські моделі комунікації ХХ ст.	2	2	8
5.	Мова ненависті (ворожнечі): особливості визначення, функції та види. Використання мови ненависті у ЗМІ.	2	2	8
6.	Передумови та особливості формування російської пропаганди.	2	4	8
7.	Пропаганда та контрпропаганда в сучасній Україні. Медіаграмотність під час війни	4	4	10
Всього за курсом		16	16	58

3.2. Заочна форма навчання

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

4.1.1. Денна форма навчання

Тема 1. Поняття пропаганди та дезінформації в медіа. Пропаганда як вид масових комунікацій - 2 години.

Види масової інформації та комунікації: масмедійні комунікації; рекламна комунікація; PR- комунікації; пропагандистська комунікація; агітаційна комунікація.

Пропаганда як явище, ідейний вплив, система засобів масового поширення ідей, поглядів. Поняття пропаганди та дезінформації в медіа. Розвиток науково-теоретичних підходів до визначення поняття пропаганди.

Історія пропаганди як засобу впливу на суспільство. Різниця між пропагандою, маніпулюванням і рекламою.

Структура пропагандистської комунікації.

Тема 2. Інструменти пропаганди в сучасних медіа. Види та засоби пропагандистського впливу - 2 години.

Класифікації пропаганди. Види і типи пропаганди. Позитивна та негативна пропаганда. Біла, сіра та чорна пропаганда. Пропаганда створення, пропаганда руйнування, пропаганда роз'єднання, пропаганда залякування, пропаганда відчаю, пропаганда героїзму, пропаганда просвітництва.

Інструменти пропаганди в сучасних медіа.

П'ять технік, які часто використовують у пропаганді. Види, методи та засоби пропагандистського впливу.

Чутки як немедійний канал пропагандистського впливу.

Засоби масової інформації та комунікації як канали пропаганди. Особливості пропаганди у друкованих виданнях. Використання Інтернет як каналу пропаганди. Специфіка електронних видань як сучасних каналів пропаганди. Радіо у пропагандистській діяльності. Телебачення як канал пропаганди.

Тема 3. Роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни. Вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства - 2 години.

Роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни. Вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства.

Особливості маніпуляції в медіа. Засоби поширення і складові пропагандистського повідомлення. Соціально-політичні міфи як інструмент впливу на підсвідомість людини в рамках пропаганди.

Тема 4. Основні пропагандистські моделі комунікації ХХ ст. - 2 години.

Пропагандистські моделі комунікації: політична пропаганда. Пропаганда в системі комунікаційного інструментарію стратегічних комунікацій.

Правила Гебельса. Основні закони пропаганди (Е. Дофіфат). Моделі пропагандистської комунікації (Г. Почепцов): модель викривленого джерела, модель легітимації джерела.

Пропагандистська модель Хомського (пять фільтрів формування новин). Модель декодування Стівена Холла. Модель пропаганди Жака Еллюля.

Тема 5. Мова ненависті (ворожнечі): особливості визначення, функції та види. Використання мови ненависті у ЗМІ - 2 години.

Мова ненависті (ворожнечі) – особливості визначення, функції та види.

Використання мови ненависті у ЗМІ. Мова ненависті як порушення прав людини. Основних міжнародні документи, в яких інтерпретується поняття мови ненависті / ворожнечі та визначаються критерії її розпізнавання.

Стереотип, стереотипне мислення. Політичні стереотипи та їх характерні властивості.

Боротьба із мовою ненависті в соціальних мережах. Способи протидії мові ненависті. Як виявити мову ненависті та запобігти їй (пам'ятка).

Тема 6. Передумови та особливості формування російської пропаганди - 2 години.

Основні пропагандистські кампанії росії під час повномасштабного вторгнення в Україну: аналіз використаного інструментарію та наративів. Наративи російської пропаганди в українському медійному просторі в контексті утвердження європейських цінностей. Основні засоби, теми та мотиви російської пропаганди.

Типологія російських пропагандистських наративів, які активно використовуються в українському медіапросторі. Оцінка впливу російських наративів на погляди та уявлення українського суспільства щодо європейських цінностей. Порівняння впливу російської пропаганди на українському та європейському рівнях. Стратегії відповіді українських ЗМІ на поширення російських пропагандистських наративів.

Російська пропаганда та контрпропаганда в інформаційному просторі України.

Тема 7. Пропаганда та контрпропаганда в сучасній Україні. Медіаграмотність під час війни.

Блок 1 - 2 години.

Пропаганда в сучасній Україні. Контрпропаганда як спосіб нейтралізації пропагандистського впливу. Поняття контрпропаганди.

Функції контрпропаганди. Взаємозв'язок пропаганди та контрпропаганди.

Блок 2 - 2 години.

Наступальна й оборонна контрпропаганда. Контрпропагандистські технології. Превентивні, протидіючі (нейтралізуючі) та наступальні технології.

Особливості ведення контрпропаганди в Україні. Правила інфогієни під час війни. Медіаграмотність під час війни: як вистояти в інформаційному потоці.

4.1.2. Заочна форма навчання

План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

4.2.1. Денна форма навчання

Тема 1. – 2 години.

1. Види масової інформації та комунікації: масмедійні комунікації; рекламна комунікація; PR- комунікації; пропагандистська комунікація; агітаційна комунікація.
2. Пропаганда як явище, ідейний вплив, система засобів масового поширення ідей, поглядів. Поняття пропаганди та дезінформації в медіа. Розвиток науково-теоретичних підходів до визначення поняття пропаганди.
3. Історія пропаганди як засобу впливу на суспільство. Різниця між пропагандою, маніпулюванням і рекламою.
4. Структура пропагандистської комунікації.

Практичне завдання:

Енерджайзер «Передача інформації» (можливо взяти участь тільки в синхронному офлайн форматі)

Вправа «Моє медіаполе»

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Що таке пропаганда, і як вона відрізняється від інших видів комунікації?** Чи може пропаганда бути неупередженою?
2. **Чи існує різниця між пропагандою та дезінформацією?** Як ці два явища можуть перетинатися?

Тема 2. – 2 години.

1. Класифікації пропаганди. Види і типи пропаганди. Позитивна та негативна пропаганда. Біла, сіра та чорна пропаганда. Пропаганда створення, пропаганда руйнування, пропаганда роз'єднання, пропаганда залякування, пропаганда відчаю, пропаганда героїзму, пропаганда просвітництва.
2. Інструменти пропаганди в сучасних медіа.
3. П'ять технік, які часто використовують у пропаганді. Види, методи та засоби пропагандистського впливу.
4. Чутки як немедійний канал пропагандистського впливу.
5. Засоби масової інформації та комунікації як канали пропаганди.
  - a. Особливості пропаганди у друкованих виданнях.
  - b. Використання Інтернет як каналу пропаганди.
  - c. Специфіка електронних видань як сучасних каналів пропаганди.
  - d. Радіо у пропагандистській діяльності.
  - e. Телебачення як канал пропаганди.

Практичне завдання:

Вправа «Ловці фактів» (можливо взяти участь тільки в синхронному форматі)

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Які є різновиди пропаганди в сучасному медіапросторі?** Чим відрізняється політична пропаганда від комерційної?
2. **Як соціальні медіа змінили спосіб поширення пропаганди?** Які ризики та переваги з'явилися у зв'язку з цим?

Тема 3. – 2 години.

1. Роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни. Вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства.
2. Особливості маніпуляції в медіа. Засоби поширення і складові пропагандистського повідомлення.
3. Соціально-політичні міфи як інструмент впливу на підсвідомість людини в рамках пропаганди.

Практичне завдання:

Практикум. «Популяризація непотребу»

Практикум «Курка. Як розпізнати маніпуляції в медіа»

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Які основні методи використовуються для маніпуляції громадською думкою через пропаганду?** Як ці методи еволюціонують з розвитком технологій?
2. **Як можна виявити пропаганду у новинних матеріалах?** Які сигнали чи ознаки можуть вказувати на присутність пропаганди?

Тема 4. – 2 години.

1. Пропагандистські моделі комунікації: політична пропаганда. Пропаганда в системі комунікаційного інструментарію стратегічних комунікацій.
2. Правила Гебельса. Основні закони пропаганди (Е. Дофіфат). Моделі пропагандистської комунікації (Г. Почепцов): модель викривленого джерела, модель легітимації джерела.
3. Пропагандистська модель Хомського (пять фільтрів формування новин). Модель декодування Стівена Холла. Модель пропаганди Жака Еллюля.

Практичне завдання:

Практикум «Синдром злого світу та стандарти медіа» (можливо взяти участь тільки в синхронному форматі)

Завдання: підберіть приклади пропаганди ХХ століття (нацистська, фашистська, радянська моделі тощо) та підготуйте їх для обговорення на занятті.

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Як різні країни використовують пропаганду для досягнення своїх національних інтересів?** Які є відмінності у підходах між демократичними та авторитарними режимами?
2. **Як використовуються символи та міфи у пропаганді?** Чому символіка настільки важлива для ефективної пропаганди?

Тема 5. – 2 години.

1. Мова ненависті (ворожнечі) – особливості визначення, функції та види.
2. Використання мови ненависті у ЗМІ. Мова ненависті як порушення прав людини. Основних міжнародні документи, в яких інтерпретується поняття мови ненависті / ворожнечі та визначаються критерії її розпізнавання.
3. Стереотип, стереотипне мислення. Політичні стереотипи та їх характерні властивості.
4. Боротьба із мовою ненависті в соціальних мережах. Способи протидії мові ненависті. Як виявити мову ненависті та запобігти їй (пам'ятка).

Практичне завдання:

Практикум. «Аналіз текстів на маркери мови ворожнечі»

Вправи «Мої сусіди», «Руйнівники стереотипів» (можливо взяти участь тільки в синхронному форматі)

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Як різні покоління реагують на пропаганду?** Чи існують відмінності у сприйнятті пропаганди між молоддю та старшими людьми?
2. **Які є етичні межі використання пропаганди в медіа?** Чи існують міжнародні стандарти або закони, що регулюють пропаганду?

Тема 6.

Блок 1 – 2 години

1. Основні пропагандистські кампанії росії під час повномасштабного вторгнення в Україну: аналіз використаного інструментарію та наративів.
2. Наративи російської пропаганди в українському медійному просторі в контексті утвердження європейських цінностей. Основні засоби, теми та мотиви російської пропаганди.
3. Типологія російських пропагандистських наративів, які активно використовуються в українському медіапросторі. Оцінка впливу російських наративів на погляди та уявлення українського суспільства щодо європейських цінностей. Порівняння впливу російської пропаганди на українському та європейському рівнях.
4. Стратегії відповіді українських ЗМІ на поширення російських пропагандистських наративів. Російська пропаганда та контрпропаганда в інформаційному просторі України.

Блок 2 – 2 години

Практичне завдання:

Вправа «Інклюзивний диктант»

Завдання: підберіть приклади сучасної російської пропаганди (2014-2024 рр.) та підготуйте їх для обговорення на занятті.

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Як сучасні технології, такі як штучний інтелект та віртуальна реальність, можуть бути використані для створення та поширення пропаганди? Які нові загрози виникають у зв'язку з цим?**
2. **Як різні країни використовують пропаганду у своїх національних інтересах? Чи є відмінності в підходах до пропаганди між демократичними та авторитарними режимами?**

Тема 7.

Блок 1 – 2 години

1. Пропаганда в сучасній Україні. Контрпропаганда як спосіб нейтралізації пропагандистського впливу. Поняття контрпропаганди.
2. Функції контрпропаганди. Взаємозв'язок пропаганди та контрпропаганди.
3. Наступальна й оборонна контрпропаганда. Контрпропагандистські технології. Превентивні, протидіючі (нейтралізуючі) та наступальні технології.
4. Особливості ведення контрпропаганди в Україні.
5. Правила інфогієни під час війни. Медіаграмотність під час війни: як вистояти в інформаційному потоці.

Блок 2 – 2 години

Практичне завдання:

Практикум «Кібербезпека». Використання «колеса емоцій»

Гра «Крокодил-пропагандист» (можливо взяти участь тільки в синхронному форматі)

Якщо студент не має можливості приєднатися до заняття в синхронному форматі, в якості альтернативи можна обрати **наступне завдання**: дати розгорнуту письмову відповідь на 2 проблемні питання. При оцінці відповіді братиметься до уваги самостійність виконання завдання та дотримання основ академічної доброчесності.

1. **Як пропаганда впливає на формування ідентичності та патріотизму? Чи може пропаганда сприяти об'єднанню нації?**
2. **Які методи протидії пропаганді існують у сучасному медіапросторі? Як ефективно застосовувати ці методи на практиці?**
Презентація медіапроекту (див. Завдання для самостійної роботи)

4.2.2. Заочна форма навчання

4.3. Завдання для самостійної роботи

4.3.1. Теми та типовий план практичних завдань для денної форми навчання

Для засвоєння теоретичних основ дисципліни студенти мають підготувати практичні завдання, які містяться в завданнях до тем 1-7.

Вагому роль відіграють два аспекти: 1) самостійність виконання завдання (50% оцінки); 2) повнота розкриття матеріалу з дотриманням вимог до структури роботи (50% оцінки).

1.3.2. Самостійна робота: підготовка медіапроєкту (для заочної форми – контрольна робота)

Самостійна робота передбачає підготовку завдання тему «Медіапроєкт: аналіз сучасної пропаганди».

Мета: Розробити медіапроєкт, що включає детальний аналіз одного або декількох прикладів сучасної пропаганди, їх вплив на суспільство та можливі шляхи протидії.

Завдання:

1. **Вибір теми:**

Оберіть конкретний приклад сучасної пропаганди (наприклад, політична пропаганда, пропаганда у воєнний час, комерційна пропаганда, соціальна реклама з елементами пропаганди тощо).

Обґрунтуйте свій вибір, пояснюючи актуальність і важливість обраної теми.

2. **Дослідження:**

Зберіть та проаналізуйте різні види медіа, де відображено обрану вами пропаганду (соціальні мережі, новини, телебачення, рекламні кампанії).

Дослідження повинне включати аналіз використаних технік та прийомів, цільової аудиторії та впливу на суспільство.

3. **Критичний аналіз:**

Проаналізуйте, як обрана вами пропаганда впливає на сприйняття аудиторії та суспільну думку.

Визначте головні меседжі пропаганди, їхню мету та наслідки.

Виявіть можливі маніпулятивні техніки, які використовуються в пропаганді.

4. **Контекстуальний аналіз:**

Опишіть історичний, політичний або соціальний контекст, у якому виникла і розвивається обрана вами пропаганда.

Проаналізуйте, як цей контекст впливає на характер та методи пропаганди.

5. **Етичний аспект:**

Розгляньте етичні аспекти пропаганди: чи є вона допустимою у вашому випадку? Чи можна виправдати її використання?

Обговоріть моральні та соціальні наслідки пропаганди.

6. **Протидія пропаганді:**

Запропонуйте стратегії протидії обраній пропаганді. Як можна розвивати медіаграмотність і критичне мислення серед аудиторії?

Висвітліть роль освіти та громадських організацій у боротьбі з маніпуляціями у медіапросторі.

7. **Презентація медіапроєкту:**

Розробіть мультимедійну презентацію, що відобразатиме ваші дослідження, аналіз і висновки.

Презентація повинна включати візуальні матеріали (зображення, відео, графіки), а також текстову частину, що пояснює вашу роботу.

Після презентації вашого медіапроєкту, ви маєте відповісти на питання та обговорити його з іншими студентами, оцінюючи різні точки зору на проблему.

Готовий медіапроєкт має бути наданий у вигляді презентації (PowerPoint, Google Slides або іншого формату) або письмового звіту, завантаженого на Moodle.

Оцінка буде ґрунтуватися на якості дослідження, критичності аналізу, глибині розуміння теми, креативності презентації та вмінні аргументовано захищати свої висновки під час обговорення. Вагому роль відіграють два аспекти: 1) самостійність виконання завдання (50% оцінки); 2) повнота розкриття матеріалу з дотриманням вимог до структури роботи (50% оцінки).

10 балів – робота є авторською, повністю розкриває поставлене завдання, не має граматичних помилок;

9-8 балів – робота є авторською, розкриває поставлене завдання, містить граматичні та орфографічні помилки.

7-5 балів – робота є авторською, частково розкриває поставлене завдання, містить граматичні та орфографічні помилки.

4-1 балів – робота є компілятивною та поверхневою, містить замість аналізу багато непотрібної інформації («води»);

0 балів – робота є плагіатом.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Ноутбук з підключенням до мережі Інтернет та проектор.

Розділ 5. Підсумковий контроль

5.1. Питання до заліку з курсу «Пропаганда у сучасному медіапросторі»

1. Види масової інформації та комунікації: масмедійні комунікації; рекламна комунікація; PR-комунікації.
2. Види масової інформації та комунікації: пропагандистська комунікація; агітаційна комунікація.
3. Пропаганда як явище, ідейний вплив, система засобів масового поширення ідей, поглядів.
4. Поняття пропаганди та дезінформації в медіа.
5. Розвиток науково-теоретичних підходів до визначення поняття пропаганди.
6. Історія пропаганди як засобу впливу на суспільство.
7. Різниця між пропагандою, маніпулюванням і рекламою.
8. Структура пропагандистської комунікації.
9. Класифікації пропаганди. Види і типи пропаганди.
10. Позитивна та негативна пропаганда.
11. Біла, сіра та чорна пропаганда.
12. Пропаганда створення, пропаганда руйнування, пропаганда роз'єднання, пропаганда залякування, пропаганда відчаю, пропаганда героїзму, пропаганда просвітництва.
13. Інструменти пропаганди в сучасних медіа.
14. П'ять технік, які часто використовують у пропаганді.
15. Види, методи та засоби пропагандистського впливу.
16. Чутки як немедійний канал пропагандистського впливу.
17. Засоби масової інформації та комунікації як канали пропаганди.
18. Особливості пропаганди у друкованих виданнях.
19. Використання Інтернет як каналу пропаганди.
20. Специфіка електронних видань як сучасних каналів пропаганди.
21. Радіо у пропагандистській діяльності.
22. Телебачення як канал пропаганди.
23. Роль медіа у формуванні інформаційного простору під час війни.
24. Вплив пропаганди на громадську думку та масову свідомість суспільства.
25. Особливості маніпуляції в медіа.
26. Засоби поширення і складові пропагандистського повідомлення.
27. Соціально-політичні міфи як інструмент впливу на підсвідомість людини в рамках пропаганди.
28. Пропагандистські моделі комунікації: політична пропаганда. Пропаганда в системі комунікаційного інструментарію стратегічних комунікацій.
29. Правила Гебельса. Основні закони пропаганди (Е. Дофіфат).
30. Моделі пропагандистської комунікації (Г. Почепцов): модель викривленого джерела, модель легітимації джерела.
31. Пропагандистська модель Хомського (пять фільтрів формування новин).
32. Модель декодування Стівена Холла. Модель пропаганди Жака Еллюля.
33. Мова ненависті (ворожнечі) – особливості визначення, функції та види.

34. Використання мови ненависті у ЗМІ. Мова ненависті як порушення прав людини.
35. Основних міжнародні документи, в яких інтерпретується поняття мови ненависті / ворожнечі та визначаються критерії її розпізнавання.
36. Стереотип, стереотипне мислення. Політичні стереотипи та їх характерні властивості.
37. Боротьба із мовою ненависті в соціальних мережах. Способи протидії мові ненависті. Як виявити мову ненависті та запобігти їй (пам'ятка).
38. Основні пропагандистські кампанії росії під час повномасштабного вторгнення в Україну: аналіз використаного інструментарію та наративів.
39. Наративи російської пропаганди в українському медійному просторі в контексті утвердження європейських цінностей.
40. Основні засоби, теми та мотиви російської пропаганди.
41. Типологія російських пропагандистських наративів, які активно використовуються в українському медіапросторі. Оцінка впливу російських наративів на погляди та уявлення українського суспільства щодо європейських цінностей.
42. Стратегії відповіді українських ЗМІ на поширення російських пропагандистських наративів.
43. Російська пропаганда та контрпропаганда в інформаційному просторі України.
44. Пропаганда в сучасній Україні. Контрпропаганда як спосіб нейтралізації пропагандистського впливу.
45. Поняття контрпропаганди. Функції контрпропаганди.
46. Взаємозв'язок пропаганди та контрпропаганди. Наступальна й оборонна контрпропаганда.
47. Контрпропагандистські технології. Превентивні, протидіючі (нейтралізуючі) та наступальні технології.
48. Особливості ведення контрпропаганди в Україні.
49. Правила інфогієни під час війни.
50. Медіаграмотність під час війни: як вистояти в інформаційному потоці.

5.3. Зразок «нульового» варіанту залікового білету

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П.Могили
Освітньо-професійний рівень – бакалавр
Галузь знань: 06 «Журналістика»
05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 061 «Журналістика»
Спеціальність 052 «Політологія»

Навчальна дисципліна
ПРОПАГАНДА У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

Варіант №0

1. Пропаганда як явище, ідейний вплив, система засобів масового поширення ідей, поглядів. (15 б.)
2. Взаємозв'язок пропаганди та контрпропаганди. Наступальна й оборонна контрпропаганда. (15 б.)

Затверджено на засіданні кафедри журналістики. Протокол №__ від «__» 20__ року.

Завідувач кафедри, доцент

Сидоренко Т.В.

Екзаменатор, доцент

Соловйова А.С.

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно розкладу сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни «Пропаганда у сучасному медіапросторі» застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

6.1.1. Денна форма навчання

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та виступи на групових заняттях: теоретична частина (передбачено 10 відповідей)	10 x 3 = 30 б.	Протягом семестру
2.	Практичні завдання - Виконання завдань під час синхронних занять (передбачено виконання 5 завдань) - Асинхронне виконання завдань (передбачено виконання 7 завдань)	5 x 6 = 30 б. 7 x 4 = 28 б.	Протягом семестру
3.	Самостійна робота (медіапроект)	10	Протягом семестру
4.	Залік	30	Іспитова сесія
	Всього	100	

6.1.2. Заочна форма навчання

6.2. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті (теоретична частина) – 3 бали. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 3 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 2 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;

- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання вміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Практичне завдання передбачає підготовку завдань, які містяться в темах 1-7. Вагому роль відіграють два аспекти:

- 1) самостійність виконання завдання (50% оцінки);
- 2) повнота розкриття матеріалу з дотриманням вимог до структури такого виду роботи (50% оцінки).

Самостійна робота передбачає підготовку медіапроєкту (**для заочної форми – контрольна робота**). Вагому роль відіграють два аспекти: 1) самостійність виконання завдання (50% оцінки); 2) повнота розкриття матеріалу з дотриманням вимог до структури роботи (50% оцінки).

10 балів – робота є авторською, повністю розкриває поставлене завдання, не має граматичних помилок;

9-8 балів – робота є авторською, розкриває поставлене завдання, містить граматичні та орфографічні помилки.

7-5 балів – робота є авторською, частково розкриває поставлене завдання, містить граматичні та орфографічні помилки.

4-1 балів – робота є компілятивною та поверхневою, містить замість аналізу багато непотрібної інформації («води»);

0 балів – робота є плагіатом.

6.3. Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні джерела

1. Близнюк А. С. Пропаганда та контрпропаганда в умовах сучасної гібридної війни. Наукові записки Інституту журналістики. 2015. Т. 60. С. 49–54.
2. Драбюк С. С. Пропаганда та її види. шляхи протидії пропаганді [Електронний ресурс] / С. С. Драбюк // Аналітично-порівняльне правознавство : електрон. наук. фах. вид. / Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2022. – № 1. – С. 153–157. – Режим доступу: <https://bit.ly/3NUuuQx> (дата звернення: 02.06.2022). – Назва з екрана.
3. Black J. Ethics of Propaganda and the Propaganda of Ethics, 2019.
4. Carey J. Communication as Culture: Essays on Media and Society. New York: Psychology Press, 2019.
5. Chapman J. The Power of Propaganda. Journal of Contemporary History. 2018. Vol. 35(4). P. 679 - 688.
6. Markova I. Persuasion and Propaganda. Diogenes. 2018. № 55.
7. Pratkanis A.R., Turner M.E. Persuasion and Democracy: Strategies for Increasing Deliberative Participation and Enacting Sociak Change. Journal of Social Issues. 2019. 52(1).
8. Propaganda and mass persuasion: a historical encyclopedia, 1500 to the present. New York: ABC – CLIO, 2018, 318p.

Додаткові джерела

1. Вітюк Н. Особливості дискурсу політичної пропаганди в умовах інформаційнопсихологічної війни. Збірник наукових праць: психологія. № 24 (2019). DOI:<https://doi.org/10.15330/psp.24.29-38> (дата звернення: 3.09.19).
2. Гапій В. Е. Пропаганда як інструмент впливу на підсвідомість людини в сучасній Україні [Електронний ресурс] / В. Е. Гапій // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – С. 636–641. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)__20) (дата звернення: 24.05.2022). – Назва з екрана.
3. Гойман О. О. Маніпулювання масовою свідомістю в умовах сучасної гібридної війни. Грані. 2015. № 1. С. 50–56.
4. Гребенюк А. Антиукраїнська пропаганда: характерні риси та поняття [Електронний ресурс] / А. Гребенюк // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2021. – Вип. 61. – С. 128–139. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrbuimviv_2021_61_12 (дата звернення: 24.05.2022). – Назва з екрана.
5. Денисюк Ж. З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики [Електронний ресурс] / Ж. З. Денисюк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління / Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2021. – Т. 32, № 2. – С. 46–51. – Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/2_2021.pdf#page=50 (дата звернення: 24.05.2022). – Назва з екрана.
6. Жарков Я.М. та ін. Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція і сучасність): монографія. К.: ПАТ «Віпол», 2013. 248 с.
7. Золотухін Д. Дезінформації не існує – боротьба проти неї померла назавжди [Електронний ресурс] / Д. Золотухін // Детектор-медіа : інтернетвидання. – Режим доступу: <https://bit.ly/3Ofb9db> (дата повідомлення: 22.03.2022. – дата звернення: 02.06.2022). – Назва з екрана.
8. Іванець А. До питання про використання Росією монументальної пропаганди як

- елементу окупаційної політики на тимчасово окупованій території Криму у 2014–2018 роках [Електронний ресурс] / А. Іванець // Українознавство. – 2018. – № 4. – С. 64–79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2018_4_8 (дата звернення: 25.05.2022). – Назва з екрана.
9. Каверіна А. С. Проблема пропаганди в українському медіапросторі / А. С. Каверіна // Грані. – 2015. – № 11. – С. 97–101. – Бібліогр.: с. 100–101.
  10. Крупський І. Пропагандистсько-маніпуляційна діяльність російського телебачення як чинник розпалювання міждержавної ворожнечі / І. Крупський // Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; [редкол.: В. В. Лизанчук та ін.]. – Львів, 2015. – Вип. 14. – С. 179–187. – Бібліогр.: с. 186–187.
  11. Лизанчук В. Просвітницька і маніпулятивна пропаганда в умовах нинішньої російсько-української війни [Електронний ресурс] / В. Лизанчук // Теле- та радіожурналістика. – Львів, 2018. – Вип. 17. – С. 22–51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2018_17_6 (дата звернення: 25.05.2022). – Назва з екрана.
  12. Макітра Я. Маніпуляція свідомістю та політична телереклама. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2006/03/3/3073014/> (дата звернення: 27.08.20).
  13. Масенко Л. Бандерофобія в російській пропаганді: історія і сучасність. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28206392.html> (дата звернення: 20.08.20).
  14. Павлов Д. М. Специфіка здійснення контрпропагандистських політичних технологій. Наукові праці. Політологія. 2017. Т. 309. № 297. С. 46–52.
  15. Полторак В. А. Пропаганда та її місце в процесі ведення інформаційних війн. Основні форми пропагандистського впливу / В. А. Полторак, А. Г. Стаднюк // Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. – 2020. – Т. 3, № 1. – С. 126–138. DOI: <https://doi.org/10.15421/342014>
  16. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. Київ : К.І.С., 2019. 99 с
  17. Соломін Є. О. Інформаційна безпека України: від анексії до концепції через війну на сході. Теле- та радіожурналістика. 2016. Випуск 15. С. 68–72.
  18. Соломін Є. О. Луганське телебачення: медійне підґрунтя російського військового вторгнення в Україну. Наукові записки Інституту журналістики. 2016. Липень–вересень. Том 3 (64). С. 44–48.
  19. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева та ін. / за заг. ред.. Є.Д. Скулиша. К.: Наук-вид. відділ НА СБ України, 2010. 248 с.
  20. Чеховська М. М. Стратегічний наратив у системі стратегічних комунікацій [Електронний ресурс] / М. М. Чеховська, А. О. Рагнева // Право і суспільство. – 2018. – № 5, ч. 2. – С. 32–37. – Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/5_2018/part_2/7.pdf (дата звернення: 13.05.2022). – Назва з екрана.
  21. Шурко О. Політичний стереотип у процесі політичної комунікації [Електронний ресурс] / О. Шурко // Історико-політичні проблеми сучасного світу : зб. наук. ст. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, Ф-т історії, політології та міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин. – Чернівці, 2019. – Т. 40. – С. 140–145. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2019_40_19 (дата звернення: 25.05.2022). – Назва з екрана.
  22. Шутяк Л. М. Фейки в інтернеті й журналістські стандарти в контексті війни на Сході України [Електронний ресурс] / Л. М. Шутяк // Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності :

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 14 трав. 2021 р.). – Київ, 2021. – С. 152–157. – Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2759> (дата звернення: 25.05.2022). – Назва з екрана.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Гугл-академія. URL: <https://scholar.google.com.ua/>
2. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/>
3. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>
4. Медіаграмотність. URL: <https://ms.detector.media/>
5. Медіакритика. URL: www.mediakrytyka.info
6. Навчальний курс МедіаДрайвер. URL: <http://mediadriverv.com/>
7. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
8. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
9. Онлайн-курс «Медіаграмотність: практичні навички». Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA102+2018_T3/course/